

ЛИТКІНА С.В.

*студентка спеціальності «Соціальна робота»
Національний університет «Запорізька політехніка»
м. Запоріжжя, Україна*

СЕРГА Т.О.

*кандидат соціологічних наук, доцент,
доцент кафедри «Соціальна робота»
Національний університет «Запорізька політехніка»
м. Запоріжжя, Україна*

РОЛЬ БЛАГОДІЙНИХ ФОНДІВ У СИСТЕМІ СОЦІАЛЬНОЇ ПІДТРИМКИ ВНУТРІШНЬО ПЕРЕМІЩЕНИХ ОСІБ

Сучасні реалії, позначені воєнними подіями та масовим переміщенням населення України, актуалізували проблему забезпечення належної соціальної підтримки внутрішньо переміщених осіб. Державні механізми допомоги, хоча й відіграють ключову роль, часто не можуть повною мірою задовольнити нагальні потреби цієї категорії громадян. У таких умовах особливого значення набуває діяльність благодійних фондів та організацій, які виступають важливим інструментом додаткової підтримки, спрямованої на подолання соціальних, психологічних та економічних труднощів ВПО. Їхня робота охоплює широкий спектр напрямів: від забезпечення базових потреб у харчуванні та житлі до реалізації програм інтеграції у нові громади, психологічної допомоги, професійної адаптації та відновлення соціальних зв'язків. Саме завдяки гнучкості, мобільності та орієнтації на конкретні запити постраждалих осіб благодійні фонди стають вагомим чинником формування ефективної системи соціальної підтримки в умовах кризи.

Окремі аспекти соціальної підтримки ВПО благодійними фондами досліджували низка науковців, зокрема А. Дуля, А. Котелевець, В. Лютий, О. Мартиненко, С. Садрицька, Т. Спіріна, Ю. Стребкова, А. Шморлівська та ін.

Дослідник В. Харабет зі співавторами розглядає соціальну діяльність благодійних фондів як системний комплекс заходів і програм,

що реалізуються через благодійні організації з метою надання допомоги тим, хто її потребує. Така робота охоплює організацію та впровадження різноманітних проєктів, спрямованих на розв'язання актуальних соціальних проблем, підтримку уразливих категорій населення, а також надання матеріальної, психологічної та інших видів допомоги. Кінцевою метою діяльності благодійних фондів є зменшення життєвих труднощів та підвищення рівня добробуту людей, які опинилися у кризових ситуаціях чи потребують підтримки в різних сферах їхнього життя [3].

В Україні соціальна діяльність благодійних фондів здійснюється через широкий спектр форм і механізмів, серед яких – надання фінансової підтримки, медичних послуг, психологічної допомоги, організація освітніх ініціатив, забезпечення тимчасового житла та реалізація програм реінтеграції для внутрішньо переміщених осіб [4]. Такі заходи спрямовані на задоволення базових потреб, відновлення життєвих ресурсів і сприяння соціальній адаптації та реінтеграції населення, яке опинилося у складних умовах через воєнні події.

Одним із ключових векторів діяльності благодійних фондів у сфері соціальної роботи є надання гуманітарної допомоги, яка залишається найпоширенішою формою благодійності. Вона включає систематичне забезпечення продуктами харчування, питною водою, одягом, взуттям, засобами особистої гігієни, ліками, побутовими речами першої необхідності, а також спеціальними допоміжними засобами для людей з особливими потребами [2]. Такий вид підтримки є особливо значущим у періоди воєнного стану, коли значна кількість людей позбавляється доступу до базових ресурсів. У цих умовах благодійні організації формують гуманітарні набори, відкривають пункти видачі допомоги, співпрацюють з міжнародними організаціями для закупівлі та доставки необхідних товарів, а також організують мобільні групи для адресного забезпечення навіть до віддалених територій.

Поряд із матеріальною підтримкою важливою складовою роботи благодійних фондів є впровадження програм психосоціальної допомоги. Цей напрям охоплює індивідуальне та групове психологічне консультування, кризові інтервенції, тренінги зі стресостійкості, заходи з подолання емоційного вигорання, арттерапевтичні практики, а також спеціальні програми для дітей, які пережили травматичний досвід. Особлива увага приділяється внутрішньо переміщеним особам, котрі втратили домівки, соціальні зв'язки та роботу [1]. Реалізація таких програм сприяє збереженню психологічної стійкості, адаптації до нових життєвих умов, відновленню базового відчуття безпеки та формуванню внутрішньої мотивації до активної участі у суспільному житті.

Значущим вектором діяльності благодійних фондів у сфері соціальної підтримки є розробка та впровадження освітніх і просвітницьких програм. Такі ініціативи орієнтовані на підвищення правової, соціальної та емоційної обізнаності населення, формування навичок критичного мислення, фінансової грамотності, самоорганізації та відповідального батьківства. У межах цих програм організуються тренінги, семінари, інтерактивні заняття, онлайн-курси, вебінари, створюються інформаційні матеріали – буклети, відеоролики, методичні посібники [1]. Особливе значення надається поширенню знань про доступні механізми отримання допомоги від державних і недержавних структур, ознайомленню з алгоритмами звернення по підтримку та формуванню у громадян умінь самозахисту й активної життєвої позиції. Окремий акцент робиться на роботі з дітьми та молоддю, жінками у кризових обставинах, людьми з інвалідністю та представниками національних меншин.

Ще одним суттєвим напрямом є сприяння працевлаштуванню і професійній інтеграції ВПО. Благодійні організації впроваджують програми, що підвищують конкурентоспроможність таких людей на ринку праці: організують курси перекваліфікації, тренінги з розвитку професійних умінь, майстер-класи з підприємництва та самоорганізації, а також надають послуги кар'єрного консультування. Фахівці допомагають визначити індивідуальні сильні сторони, скласти резюме, підготуватися до співбесіди та вибудувати траєкторію професійного розвитку. Деякі фонди додатково створюють онлайн-платформи і спеціалізовані простори, що сприяють ефективному пошуку роботи та налагодженню контактів із потенційними роботодавцями.

Водночас зростає значення благодійних фондів у зміцненні громад та підтримці локальних ініціатив. Вони дедалі частіше виконують роль не тільки постачальників матеріальних і фінансових ресурсів, а й координаторів та посередників між різними представниками соціальних груп – населенням, представниками влади, бізнес-структурами і закладами освіти. Така діяльність сприяє мобілізації місцевих спільнот, залученню додаткових ресурсів і активізації громадян до розв'язання актуальних проблем, серед яких благоустрій територій, забезпечення доступу до якісної освіти, підвищення рівня екологічної безпеки, підтримка соціально вразливих груп тощо. У цьому вимірі благодійні організації не лише реагують на наявні виклики, а й створюють умови для сталого та гармонійного розвитку громад.

Отже, роль благодійних фондів у системі соціальної підтримки внутрішньо переміщених осіб є надзвичайно значущою. Вони не лише

доповнюють діяльність державних структур, а стають потужним чинником подолання соціальних, економічних та психологічних проблем, з якими стикаються ВПО. Завдяки гнучкості, швидкому реагуванню та орієнтації на конкретні потреби ВПО благодійні фонди забезпечують гуманітарну, медичну, психологічну, освітню та професійну підтримку, сприяючи інтеграції та відновленню життєвої стабільності переселенців. Крім цього, їхня діяльність спрямована на розвиток громад, активізацію місцевих ініціатив та налагодження співпраці між владою, бізнесом і громадськістю. У такий спосіб благодійні фонди створюють передумови для сталого розвитку суспільства, підвищення соціальної згуртованості та формування середовища підтримки, у якому внутрішньо переміщені особи отримують шанс на повноцінне життя.

Список використаних джерел

1. Мартиненко О. Соціальна робота благодійних фондів в Україні з особами, які перебувають на деокупованих територіях. *Ввічливість. Humanitas*. 2024. № 3. С. 77-83.
2. Спіріна Т. П., Котелевець А. М., Дуля А. В. Огляд досвіду проєктної діяльності неурядових організацій щодо соціальної підтримки внутрішньо переміщених осіб. *Науковий журнал Хортицької національної академії*. 2025. № 1. С. 36-43.
3. Харабет В. В., Марченко І. Ф., Андрущенко А. І. Соціальний захист населення сучасної України : проблеми та шляхи їх вирішення : монографія. Маріуполь : ДВНЗ «ІЦДТУ», 2017. 336 с.
4. Tkach O., Batrymenko O., Rudenko S., Tovmash D., Tupytsia O., Yakovleva L. Improving mechanisms of social partnership in the system of «government-business-civil society» in the context of European integration. *Cuestiones Politicas*. 2023. Vol. 41. № 79. P. 642-662.